

قروض کشورهای فقیر و یک راه حل جدید

اگر وام‌های جدید قرار است درآمد لازم برای باز پرداخت اقساط وام‌های موجود و قدیمی را فراهم آورد پس باید دریافت مالیات از مردم افزایش یابد. که این افزایش دریافت مالیات ممکن است رخ ندهد. با این وجود، قرض چند جانبه نقاط ضعفی هم دارد. نخست اینکه تضمین کردن چنین وام‌هایی آسان نیست. یعنی اگر قرض جدید امکان‌پذیر است پس چرا همان منبع اولی یعنی بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول دیگر نمی‌خواهند قرض بدهند؟ و دیگر اینکه تعیین کشور سزاوار برای دریافت وام جدید واقعاً مسئله‌ای بفرنج است.

نکته دیگر اینکه، بانک جهانی همیشه نگران بوده است (البته کمی اغراق‌آمیز است) که بخشیدن وام‌های به تعویق افتاده هم بر حیثیت بانکی خود بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول لطمه بزند و هم هزینه استقراض را بالا ببرد. به همین دلیل بود که بانک جهانی از پول حاصل از سود خالص خود سازمان بین‌المللی توسعه (IDA) را تأسیس کرده است. استفاده از وام صندوق پول امانی به این معنی است که برای وام‌گیرندگان جدید کمتر فرصت دریافت وام ارزان وجود دارد.

در اسناد تازه‌یاب بانک آمده است که همه وام دهندگان چند جانبه در طرح جدید مشارکت می‌کنند و مقدار کمکی که هر کشور فقیر سزاوار وام دریافت می‌دارد بیشتر به نیاز آن کشور بستگی دارد تا هویت وام‌دهنده. همچنین به دلیل این که تسهیلات صندوق پول امانی از بانک جهانی و سایر سازمان‌های بین‌المللی چند جانبه جدا می‌گردد، معتبر بودن بازار اقتصادی کشورهای فقیر چندان مد نظر قرار نمی‌گیرد.

با اینحال هنوز چند نکته در مورد راه حل جدید بانک جهانی مبهم است. برای مثال، چگونه باید تحمل‌ناپذیری بار قرض یک کشور فقیر را اندازه گرفت؟ البته بانک جهانی این بار را با میزان صادرات مقایسه می‌کند اما در بسیاری از کشورهای فقیر میزان صادرات دائماً در نوسان است و در نتیجه تصمیمات صندوق پول امانی وابسته به بانک جهانی بیشتر سیاسی است تا بر پایه ملاحظات اقتصادی صرف.

هر چند بانک جهانی در این اسناد تازه‌یاب در مورد منبع این صندوق پول امانی جدید اشاره می‌کند (انتظار می‌رود بانک جهانی ۸۵۰ میلیون دلار ارزش افزوده داشته باشد) اما جزئیات تأمین پول صندوق مذکور مشخص نیست و بیشتر تابع ملاحظات سیاسی است. با آنکه صندوق بین‌المللی پول و بانک مرکزی ژاپن نسبت به کارکرد صندوق پول امانی مشکوک هستند اما اسناد تازه‌یاب بانک جهانی شایسته بررسی بیشتری است.

مأخذ: اکونومیست - ۱۶ سپتامبر
برگردان از سرویس ترجمه گزارش،

فقیر مقروض سزاوار دریافت وام از صندوق جدید پول امانی هستند. و گویا مبلغ ۲۲ میلیارد دلار بین ۲۴ کشور تقسیم خواهند شد.

قوانین ناقص

در مورد این وام‌های جدید یک توجه اقتصادی قوی اما پیچیده وجود دارد: آنطور که سازمان‌های غیردولتی وام دهنده می‌گویند از پولی که کشورهای فقیر با کمک صندوق پول امانی به بانک جهانی باز پس می‌دهند، دیگران می‌توانند برای سرمایه‌گذاری در امور بهداشتی و آموزشی استفاده کنند. یعنی در واقع با اختصاص این اعتبارات به کشورهای بدهکار مذکور، سایر کشورها از در اختیار داشتن اعتبارات برای اصلاحات محروم می‌شوند. از سوی دیگر این کشورهای فقیر بدهکار بیشتر نیازمند آن هستند که نقدینگی جدیدی

در اقتصاد آنها به جریان افتد زیرا حتی با بازپرداخت قروضشان وضعیت مالی آنها بقدری وخیم است که همچنان به پول جدید نیازمند خواهند بود. بسیاری از کارشناسان بانک جهانی تصور می‌کنند که کشورهای فقیر (۲۴ کشور سزاوار دریافت وام از صندوق پول امانی) برای رونق اقتصادی و آغاز رشد به دریافت وام جدید برای بازپرداخت وام قدیمی نیازمند هستند. اما این راه حل چندین مشکل دارد.

اولاً وجود میزان عظیمی از قرض‌های بازپرداخت نشده، که سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی را با مانع روبرو می‌کند. از این گذشته به جریان افتادن پول و وام جدید برای بازپرداخت وام قدیم به منزله این است که بانک جهانی منابع جدیدی برای تأمین این وام‌های جدید فراهم کند.

این نوع به اصطلاح «قرض دادن دفاعی» ممکن است به حساب‌سازی و پروژه‌های حقه‌بازانه منجر شود.

از لحاظ نظری بسیاری از مردم جهان «بحران قرض» را موضوعی مختص کتابهای تاریخی اقتصادی می‌دانند.

قربانیان اصلی وام‌ها و قرض‌ها، کشورهای باصطلاح اسراف‌کار آمریکای لاتین بودند که زمانی نمی‌توانستند از عهده بازپرداخت وام‌ها برآیند اما امروزه بعضی از آنها اقتصاد رو به رشدی دارند. با این همه، هنوز هم بسیاری از کشورهای فقیر جهان به دلیل کابوس بازپرداخت وام‌های دریافتی از بانک جهانی یا صندوق بین‌المللی پول خواب آرام ندارند.

اخیراً اسنادی از بانک جهانی به بیرون درز کرده که گویا حاوی راه حل جدیدی برای معضل بازپرداخت بدهی‌های ۴۰ کشور فقیر جهان است.

در این اسناد تازه‌یاب ۴۰ کشور جهان به عنوان وام داران و بدهکاران تحت فشار کمر شکن طبقه‌بندی شده‌اند. ارزش کل قروض این کشورها ۲۲۰ درصد از ارزش صادرات آنها بیشتر است. و فقط یک پنجم این مقدار قرض به بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول یا سازمان توسعه بین‌المللی (IDA) مربوط می‌باشد. با توجه به این نکته که کشورهای فقیر نیمی از وام‌های منظور شده در این محاسبات را به صورت انفرادی و جدا از سازمان‌های مالی جهانی مزبور، از کشورهای مختلف دریافت کرده‌اند درمی‌یابیم رقم واقعی بدهی آنها بیش از مبلغی است که ذکر شد (ارزش قروض ۲۲۰ درصد ارزش صادرات).

سازمان‌های مالی بین‌المللی، نظیر بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول، مدت‌هاست که از تقسیم مجدد یا بخشش قروض سر باز می‌زنند. اما با فشار فزاینده سازمان‌های غیردولتی مانند اُکسفام (Oxfam)، که یک بنیاد خیریه انگلیسی است، و بعضی از دولتهای غربی و بالاخره خود کشورهای بدهکار فقیر، سازمان‌های بین‌المللی مذکور به تجدید نظر در روش وصول قروض واداشته شده‌اند.

در اسناد تازه‌یاب بانک جهانی به تسهیلات چند وجهی قرضه اشاره شده است. این تسهیلات مشابه صندوق پول امانی (تراست) است که کشورهای مختلف و نیز سازمان‌های منفرد در آن سرمایه‌گذاری می‌کنند. تحت شرایط بسیار دشواری، از طریق پول صندوق امانی مذکور قروض کشورهای فقیر کم‌کم بازپرداخت می‌گردد تا فشار قروض آنها تحمل‌پذیر گردد، یعنی به زیر ۲۲۰ درصد ارزش صادرات آنها برسد.

یکی از شرایط این است که تنها کشورهای فقیر موافق با کاهش قروض بازرگانی و دوطرفه که هنوز فشار بدهی‌های غیرقابل تحمل را بردوش دارند، مستحق دریافت وام‌های صندوق امانی برای باز پس دادن وام‌های قبلی به صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی و غیره هستند.

شرط دیگر داشتن کارنامه اصلاحات اقتصادی خوب است. بانک جهانی بر این باور است که ۲۴ کشور